Column

Boer en natuur: nu of nooit

Jeroen de Koe

Ruim twintig jaar geleden trad ik in dienst bij Natuurmonumenten. Mijn opdracht vanuit de directie was voor die tijd visionair en, naar later bleek, onmogelijk: bruggen slaan tussen natuur en landbouw.
We voerden gesprekken op bestuursniveau met LTO en zuivelcoöperatie FrieslandCampina. Samen met Bart Edel, een gedreven medewerker van de koepel van agrarische natuurverenigingen én natuurboer avant la lettre, reden we naar Nieuwkoop, de Hoekse Waard, Vechtplassen en tal van andere gebieden waar boeren en natuurbeheerders toch vooral met hun rug naar elkaar toe stonden. Steeds stelden we de vraag: hoe kunnen we de barrière tussen deze partijen slechten? Op Texel voerden we een gesprek met de LTO-afdeling en twee uur later deden we hetzelfde met de agrarische natuurvereniging. Bijna alle boeren waren lid van beide organisaties. Om 10.00 uur hoorden we een hartstochtelijk pleidooi voor het scheiden van landbouw en natuur en om 12.00 uur luisterden we naar een lofzang op het verweven van beide functies. Terug in de auto concludeerden we samen dat de boeren zelf eerst maar eens moesten bedenken wat ze nu écht wilden. Een antwoord kregen we niet, ondanks aandringen van diverse kanten. Overal was de praktijk dat de schaalvergroting en technologische ontwikkeling doorgingen.
Ook binnen Natuurmonumenten lag het ingewikkeld. Sommige collega's vonden het maar vreemd, zo'n jongen met een landbouwachtergrond die ervoor moest zorgen dat we vrienden gingen worden met de boeren. De inkt van de Ecologische Hoofdstructuur was nog geen tien jaar droog, de uitvoering kwam nog maar net een beetje op gang. Eindelijk hadden we een manier gevonden om de teloorgang van de natuur in Nederland een halt toe te roepen. Moesten we nu onze ziel aan de duivel gaan verkopen, juist op het moment dat het tij net enigszins begon te keren?
Het was te vroeg en te veel gevraagd. We werden overal vriendelijk ontvangen, maar liepen vooral tegen muren op. Natuurlijk, er kwamen sporadisch goede initiatieven van de grond, maar de gewenste *game changer* bleef uit.
Via wat omzwervingen kwam ik uiteindelijk op de Veluwezoom terecht. Hier speelde een soortgelijk verhaal. Rond 2010 was de situatie explosief, met als aanleiding een op het oog doodnormale aankoop van landbouwgrond door Natuurmonumenten. Die landbouwgrond

> 'De kern is: we gingen het gesprek aan'

bleek echter een lont in het kruitvat; er ontstond ruzie, achterdocht. Er moest een bemiddelaar aan te pas komen met een tot op het bot uitonderhandelde overeenkomst als resultaat, dat het beste vergeleken kon worden met het twaalfjarig bestand.
En toch, met nieuwe mensen en nieuwe ideeën, begon in het gebied tussen Veluwe en IJssel het tij te keren. Er zijn wel twintig grote en kleine gebeurtenissen te noemen die hier voor zorgden, maar de kern is: we gingen het gesprek aan. We keerden het gezicht naar elkaar, wisten dat we verschillende belangen hadden, maar spraken uit dat we samen verder wilden bouwen. Een paar weken geleden nog zat ik met een groep boeren en een heus projectteam in de skybox van een ligboxenstal om in een heel concreet gebied te gaan proberen natuurinclusieve landbouw in de praktijk te brengen.
We praatten over landschap, over vogels, over de vraag wie de rekening gaat betalen, over hoe de boeren onze landbouwgronden op de landgoederen gaan beheren en of wij in onze horeca en in ons bezoekerscentrum de door hun geproduceerde waren gaan verkopen. Er gingen grappen over tafel die tien jaar geleden nog tot nieuwe ruzies hadden geleid; ik zag het met een grote glimlach aan.
Het verweven van landbouw en natuur is vele malen moeilijker dan het scheiden ervan, waarbij met politieke druk en veel geld uiteindelijk iedereen zijn eigen plekje krijgt. Voor mijn gevoel is er maatschappelijk allang brede steun voor het verwevingsmodel, geholpen door de alarmerende berichten over klimaat, stikstof en biodiversiteit. De kunst is dit van twee kanten te zien. Voor boeren is het spannend, omdat het een ongekende en ongewisse stap is: hoe duurzaam is deze beweging? Moeten we naar het Malieveld, of naar de zaaltjes waar die nieuwe natuurinclusieve landbouw wordt gekneed? En natuurbeschermers wordt gevraagd uit dertig jaar scheidingsdenken te stappen. Hier past geen triomfalisme, maar meedenken over nieuwe, creatieve oplossingen met een sector die door velen wordt gezien als de bron van de teloorgang van de natuur in Nederland.
Ik moet nog weleens denken aan twintig jaar geleden, toen exact hetzelfde idee sneuvelde. Herhaalt de geschiedenis zich? Ik denk het niet. Omstandigheden zijn fundamenteel aan het veranderen. Het is nu of nooit en daarvoor moeten boeren én natuurbeschermers over hun eigen schaduw heen stappen.